

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра конституційного права України

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи

_____ А. П. Гетьман

СИЛЛАБУС

навчальної дисципліни

**«Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у
конституційному й міжнародному праві»
(варіативна)**

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Харків – 2020

Силлабус навчальної дисципліни «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві»: галузь знань 08 «Право» спеціальність 081 «Право», третій освітньо-кваліфікаційний рівень (доктор філософії)

Розробники:

Летнянчин Любомир Іванович, доцент кафедри конституційного права України, кандидат юридичних наук, Слінько Тетяна Миколаївна, доцент кафедри конституційного права України; Речицький Всеволод Володимирович, доцент кафедри конституційного права України, кандидат юридичних наук, Дахова Ірина Іванівна, доцент кафедри конституційного права України, кандидат юридичних наук.

Затверджено на засіданні кафедри конституційного права України
протокол № 9 від 30 квітня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ Т. М. Слінько

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни.....	11
3. Вимоги викладача.....	15
4. Контрольні заходи результатів навчання.....	16
5. Показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів.....	18
6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів.....	18

1. Вступ

1. Данні про викладачів, які викладають цей курс:

Контакти: телефон кафедри – **704 – 92 – 89**, email - **constlaw@nulau.edu.ua, constlaw@ukr.net**

Летнянчин Любомир Іванович, доцент кафедри конституційного права України, кандидат юридичних наук.

Слінько Тетяна Миколаївна, доцент кафедри конституційного права України; кандидат юридичних наук.

Речицький Всеволод Володимирович, доцент кафедри конституційного права України, кандидат юридичних наук,

Дахова Ірина Іванівна, доцент кафедри конституційного права України, кандидат юридичних наук.

Консультації проводяться викладачами на кафедрі за розкладом чергувань.

2. Цілі та завдання навчальної дисципліни.

Ціллю навчальної дисципліни «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві» є поглиблення та систематизація доктринальних знань про юридичну природу конституційних прав та основоположних свобод людини, розуміння «принципу дружнього ставлення до міжнародного права» в аспекті співвідношення прав і основоположних свобод в конституційному й міжнародному праві, конституційних та міжнародних гарантій прав людини та основоположних свобод. Визначення проблемних питань правового регулювання конституційних прав і свобод людини в Україні.

Важливим є формування в аспірантів високого рівня конституційної культури та предметних компетентностей у сфері фундаментальних прав людини та основоположних свобод, зокрема, природи, основних рис і класифікації прав і свобод особи, змісту особистих, політичних, економічних, соціальних, культурних, екологічних прав людини і громадянина, природи прав юридичних осіб, а також ролі Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини у розробці доктрини прав людини та основоположних свобод, їх співвідношення між собою, й, насамкінець, - проблемних аспектів захисту прав і свобод цими інституціями.

Завданням навчальної дисципліни є поглиблення й розвиток загальних, фахових і предметних компетентностей, сформованих під час вивчення, зокрема, проблематики прав людини і основоположних свобод, основних елементів механізму їх захисту в Україні та поза її межами.

3. Місце навчальної дисципліни в структурі освітньо-професійної програми:

«Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві» є вибірковою навчальною дисципліною освітньої програми підготовки аспірантів за напрямом підготовки «Право» і відноситься до варіативних правових дисциплін теоретично-прикладної спрямованості, вивчення якої є передумовою засвоєння інших прикладних правових дисциплін.

Варіативна дисципліна передбачає більш ґрунтовне опанування питань, основу яких закладено при вивченні блоку тем щодо конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні в межах обов'язкової за профілем дисципліни «Конституційне право України» як ядра освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти та вибіркової дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» як ядра освітньо-професійної програми за третім освітньо-науковим рівнем вищої освіти і

спрямована на формування фахових компетентностей за спеціалізаціями в рамках узагальненого об'єкта юридичної практики. Мета додаткового курсу – поглиблене опанування проблемних, як доктринальних, так і практичних, питань інституту фундаментальних прав і свобод особи, механізму їх захисту, набуття майбутніми фахівцями детальнішого знання відповідних доктрин, конституційного законодавства, практики його застосування.

Курс «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві» системно пов'язаний з такими навчальними дисциплінами, як: конституційне право України, теорія держави та права, історія держави та права, державне будівництво та місцеве самоврядування, адміністративне право, в процесі вивчення яких у здобувачів наукового ступеня формується цілісне уявлення про інститут конституційного статусу людини і громадянина, розуміння закономірностей виникнення і розвитку концепції захисту прав людини тощо.

Знання та уміння, отримані студентами в процесі вивчення навчальної дисципліни «Права і свободи людини і громадянина та механізм їх захисту», сприяють успішному вивченню аспірантами інших як теоретичних, так прикладних навчальних дисциплін, спрямованих на формування професійних знань і умінь у царині захисту прав людини і основоположних свобод.

При вивченні навчальної дисципліни «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві» аспіранти повинні, щонайменше:

- **знати** наукову проблематику щодо юридичної природи фундаментальних прав людини і основоположних свобод, конституційних обов'язків людини і громадянина та механізму їх забезпечення й захисту; юридичні позиції Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини з проблем основних прав, свобод та обов'язків; актуальні проблеми

конституціоналізації основних прав та свобод людини в Україні на сучасному етапі.

- *вміти* володіти науковою проблематикою, пояснити специфіку юридичної природи громадянських та політичних прав і свобод, з одного боку, та соціально-економічних конституційних прав і свобод, з іншого, особливостей механізму їх гарантування; застосовувати юридичні позиції Конституційного Суду України та практику Європейського суду з прав людини з проблем прав людини та її основоположних свобод; запропонувати шляхи удосконалення конституційного регулювання основних прав, свобод та обов'язків людини в Україні.

Формування предметних компетентностей навчальної дисципліни має сприяти суттєвому поглибленню результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою першого (бакалаврського) рівня (варіативна компонента).

4. Опис навчальної дисципліни:

- кількість кредитів ЄКТС – 7;
- загальна кількість годин – 210;
- термін викладання – один семестр (4).

5. Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти,

Предметні компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті засвоєння навчальної дисципліни «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві»:

ПК – 1. Поглиблення знань щодо інституту конституційного статусу людини і громадянина.

ПК – 2. Ґрунтовне розуміння природи, змісту, ролі та значення фундаментальних конституційних прав і свобод особи.

ПК – 3. Системне бачення ролі інституту конституційних прав і свобод людини і громадянина у системі конституційних цінностей.

ПК – 4. Глибоке володіння проблематикою ключових критеріїв класифікації прав і свобод людини і громадянина.

ПК – 5. Здатність розуміти особливості конституційно-правового забезпечення прав і свобод людини Конституційним Судом України.

ПК – 6. Здатність розуміти зміст та форми реалізації основних прав людини і громадянина, закріплених на рівні Конституції.

ПК – 7. Уміння самостійно підготувати обґрунтовану конституційну скаргу, звернення до Євросуду.

ПК – 8. Здатність розуміти особливості різних елементів механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПК – 9. Уміння обґрунтувати юридичну позицію Конституційного Суду України з використанням правових позицій та практики Європейського суду з прав людини.

ПК – 10. Здатність здійснювати доктринальне тлумачення норм Конституції України, Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

ПК – 11. Здатність критично аналізувати інтерпретаційну практику Конституційного Суду України.

ПК – 12. Здатність критично аналізувати прецедентне право Європейського суду з прав людини.

ПК – 13. Покращення навичок консультування з питань звернень до Євросуду.

ПК – 14. Здатність використовувати рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України у правозастосуванні.

ПК – 15. Здатність використовувати практику Європейського суду з прав людини у правозастосуванні.

ПК – 16. Здатність розв'язувати практичні проблеми, що виникають у процесі реалізації конституційних прав і свобод.

ПК – 17. Здатність самостійно вирішувати науково-теоретичні і науково-практичні проблеми конституційного інституту прав і свобод людини.

ПК – 18. Уміння виявляти й аналізувати проблеми конституційно-правового регулювання прав людини та пропонувати шляхи його удосконалення.

ПК – 19. Здатність визначити головні напрямки конституційного реформування у правозахисній сфері.

ПК – 20. Здатність до системного аналізу практики застосування Конституції та конституційного законодавства щодо прав і свобод.

ПК – 21. Здатність робити обґрунтовані та вмотивовані висновки при вирішенні практичних завдань з дисципліни права і свободи людини і громадянина та механізм їх захисту.

ПК – 22. Здатність самостійно складати проекти правових документів при вирішенні завдань зі сфери прав і свободи людини і громадянина.

ПК – 23. Здатність брати участь у розробці проектів нормативно-правових актів за обраною правничою спеціалізацією.

ПК – 24. Здатність надавати консультації та висновки при вирішенні конституційно-правових проблем правозахисту.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

РНС НД – 1.1. Орієнтуватися в основних категоріях інституту конституційного статусу людини і громадянина.

РНС НД – 1.2. Знати критерії класифікації, різновиди, покоління прав людини.

РНС НД – 1.3. Знати особливості конституційно-правових обмежень у реалізації прав людини.

РНС НД – 1.4. Розуміти сутність (природу) та зміст особистих прав людини і громадянина.

РНС НД – 1.5. Знати зміст невід’ємного права людини на життя, гарантій його реалізації.

РНС НД – 1.6. Знати особливості реалізації права на свободу пересування.

РНС НД – 1.7. Розуміти сутність новітнього поняття прайвесі – права на недоторканність приватного життя.

РНС НД – 1.8. Знати форми реалізації свободи думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

РНС НД – 1.9. Знати особливості конституційно-правового регулювання доступу до публічної інформації в Україні.

РНС НД – 1.10. Знати зміст і особливості реалізації основних політичних прав і свобод людини в Україні, юридичні позиції Конституційного Суду України у цій сфері.

РНС НД – 1.11. Застосовувати конституційно-правове законодавство в царині регулювання виборчих прав громадян в Україні.

РНС НД – 1.12. Розбиратись у особливостях гарантій реалізації економічних, соціальних, культурних прав людини в Україні.

РНС НД – 2.1. Знати систему механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РНС НД – 2.2. Розуміти сутність права на судовий захист.

РНС НД – 2.3. Знати особливості сучасного статусу адвокатури у системі захисту прав людини.

РНС НД – 2.4. Знати значення інституту Уповноваженого Верховної Ради з прав людини у механізмі правозахисту.

РНС НД – 2.5. Знати зміст і сутність права на професійну правничу допомогу.

РНС НД – 2.6. Знати місце Європейського суду з прав людини у механізмі захисту фундаментальних прав.

РНС НД – 2.7. Знати межі юрисдикції Євросуду.

РНС НД – 2.8. Знати каталог прав людини та основоположних свобод, що захищаються Євроконвенцією.

РНС НД – 2.9. Знати умови прийнятності індивідуальних заяв Євросудом.

РНС НД – 2.10. Знати правову природу рішень Євросуду.

РНС НД – 2.11. Знати механізм виконання рішень Євросуду.

РНС НД – 2.12. Розуміти місце Конституційного Суду України у механізмі захисту прав людини.

РНС НД – 2.13. Розуміти природу Конституційного Суду України як органу конституційного контролю.

РНС НД – 2.14. Знати особливості національної моделі конституційної скарги.

РНС НД – 2.15. Уміти підготувати проект конституційної скарги, відповідного рішення Конституційного Суду України.

РНС НД – 2.16. Знати умови прийнятності конституційної скарги.

РНС НД – 2.17. Уміти використовувати юридичні наслідки задоволення конституційної скарги.

2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни

2.1. Анотація програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Юридична природа і зміст фундаментальних прав людини і основоположних свобод.

Загальнотеоретичні та методологічні проблеми дослідження конституційних прав та основоположних свобод. Юридична природа фундаментальних прав. Поняття прав людини та громадянина. Поняття свобод людини. Конституційні права і свободи, їх риси. Класифікація прав і свобод

людини і громадянина. Природні і невід’ємні права людини, їх відмінність від позитивних прав. Конституційний принцип рівності. Особисті, політичні, соціальні, економічні, культурні права людини і громадянина. Індивідуальні та колективні права. Абсолютні та відносні права. Первинні та похідні права. «Покоління» прав людини. Формування четвертого «покоління» прав людини. Обмеження в реалізації прав людини і громадянина. Підстави та умови обмеження прав людини і громадянина. «Трискладовий тест».

Особисті права людини і громадянина. Поняття особистих прав людини, їх характерні риси. Невід’ємне право на життя, гарантії його реалізації. Позитивні обов’язки держави щодо гарантування права на життя з позиції Європейського суду з прав людини. Правомірні обмеження права на життя. Право людини на свободу та особисту недоторканність. Вимоги до позбавлення свободи у практиці Європейського суду з прав людини. Гарантії права людини на свободу та особисту недоторканність. Практика Європейського суду з прав людини щодо випадків правомірного позбавлення свободи. Право кожного на повагу його гідності. Зміст, межі та сфера дії заборони, встановленої у статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Обов’язки держави, що випливають зі статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання. Правомірні обмеження реалізації права на свободу пересування. Право людини на свободу світогляду та віросповідання, його зміст та форми реалізації. Правомірні обмеження реалізації права на свободу світогляду та віросповідання. Право на недоторканність приватного і сімейного життя (прайвесі). Баланс між інтересами особи та суспільства при здійсненні обмеження реалізації права на недоторканність приватного та сімейного життя. Право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Твердження про факти та оцінні судження у практиці Європейського суду з прав людини. Право на доступ до публічної інформації.

Політичні права людини і громадянина в Україні, їх загальна характеристика. Поняття політичних прав, їх основні риси. Право громадян на участь в управлінні державними справами. Конституційно-правове регулювання виборчих прав громадян, право громадян України на участь у всеукраїнських та місцевих референдумах, гарантії та механізми їх реалізації. Право на вільні вибори за статтею 3 Протоколу №1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Право на свободу об'єднання в політичні партії, асоціації, громадські об'єднання. Втручання держави у право на свободу об'єднань. Критерії відповідності втручання держави у право на свободу об'єднань Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зміст права на створення профспілок та на участь у них. Право на мирні зібрання: форми, умови, гарантії реалізації. Позитивні обов'язки держави щодо забезпечення права на свободу мирних зібрань з позиції Європейського суду з прав людини.

Загальна характеристика економічних, соціальних, культурних прав людини і громадянина. Поняття економічних, соціальних, культурних прав людини, їх особливості. Право приватної власності за законодавством України. Зміст права власності за статтею 1 Протоколу №1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зміст права людини на працю. Право на страйк. Право громадян на соціальний захист. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Право на житло. Права людини у сфері культури й питання їх реалізації. Конституційні засади екологічних прав людини і громадянина.

Конституційні обов'язки людини і громадянина: юридична природа, критерії класифікації, проблеми конституційного регулювання.

Юридичні позиції Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини у царині фундаментальних прав особи. Принцип автономного тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Європейським судом з прав людини. Юридичне верховенство Конституції України та принцип дружнього ставлення до міжнародного права. Конституційна ідентичність. Проблемні аспекти правового регулювання конституційних прав і свобод на тлі залучення України до євроінтеграційних процесів.

Модуль 2. Проблеми гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина

Механізм захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. Проблеми гарантування основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Пряма дія норм Конституції України та судовий захист основоположних прав і свобод. Поняття механізму захисту прав і свобод людини і громадянина. Право на судовий захист. Право на справедливий судовий розгляд в інтерпретації Європейського суду з прав людини. Презумпція невинуватості в правових позиціях Європейського суду з прав людини. Позасудовий захист прав людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. Право на професійну правничу допомогу. Адвокатура в механізмі захисту прав людини.

Європейський суд з прав людини в механізмі захисту прав людини і громадянина в Україні. Юрисдикція Європейського суду з прав людини. Каталог прав людини, що захищаються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколами до неї. Право на звернення до Європейського суду з прав людини. Умови прийнятності індивідуальної заяви Європейським судом з прав людини (процесуальні, змістовні, юрисдикційні). Правова природа рішень Європейського суду з прав людини. Виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Конституційний Суд України в механізмі захисту прав людини. Конституційний Суд України – як орган конституційного контролю та

конституційної юрисдикції. Конституційна скарга: національна модель, проблеми становлення. Умови прийнятності конституційної скарги. Юридичні наслідки задоволення конституційної скарги. Питання удосконалення інституту конституційної скарги в Україні.

2.2. Основні модулі навчальної дисципліни

№	Модуль/назва	Кількість кредитів ЄКТС	Всього годин	Аудиторні заняття (контактні)				Самостійна робота здобувачів
				Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Інші види занять**	
1	Модуль 1 Поняття і зміст основних прав і свобод людини і громадянина	4	120	16	10	6		88
2	Модуль 2 Механізм захисту прав і свобод людини і громадянина	3	90	14	8	6		62
Разом:	2	7	210	30	18	12		150

3. Вимоги викладача

* вказуються інші види аудиторних занять здобувача вищої освіти, якщо вони використовуються при вивченні навчальної дисципліни – кейс – стадії, групові проекти, колоквіум та ін.

Для успішного засвоєння курсу «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві» здобувач має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні/семінарські заняття
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних/семінарських заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, поставлені у навчальному посібнику, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;

При підготовці до практичного/семінарського заняття ознайомитися з конспектом лекцій з даної теми і відповідними рекомендованими джерелами. Для підготовки розгорнутих відповідей з поставлених питань необхідно використовувати додаткову літературу, в тому числі періодичні наукові видання, наукові монографії, судову практику. По ряду тем дисципліни як проблем, що вирішуються на практичних заняттях, можуть бути обрані з програми і такі, які не отримали детального висвітлення в лекційному курсі. В цьому випадку здобувачам необхідно звернути найсерйознішу увагу на самостійне опрацювання літератури з даних питань.

Виконання практичних завдань здійснюється в окремому конспекті (зошиті) для практичних занять. Аспірант під час роботи на практичних заняттях має вчитися доводити і відстоювати свою точку зору при обговоренні питань, демонструвати повноту і переконливість наведених доводів при вирішенні казусів, уміння аналізувати, тлумачити і пояснювати нормами національного права своїх рішень, здатність аналізувати судову та правозастосовну практику.

4. Контрольні заходи результатів навчання

Контроль знань, отриманих під час вивчення навчальної дисципліни «Проблеми співвідношення прав і основоположних свобод у конституційному й міжнародному праві», здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи.

4.1. Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів

- лекції – 0 балів;
- практичні/семінарські заняття – від 0 до 70 балів;
- виконання індивідуальних робіт (завдань СРЗ) – від 0 до 10 балів;
- підсумковий контроль (Модуль №1 і Модуль №2) – від 0 до 10 балів x 2 = від 0 до 20 балів.

Разом: 100 балів.

Підсумки педагогічного контролю проставляються у відомості за накопичувальним принципом і є підставою отримання заліку. Якщо здобувач набрав протягом семестру за підсумками рубіжного і поточного контролю менше половини максимальної оцінки (60%) з навчальної дисципліни, то він залік не отримує.

4.3. Методи педагогічного контролю

1) традиційні:

- *методи усного контролю:*
- індивідуальне опитування,
- вирішення практичних завдань, казусів тощо;
- обговорення винесених в планах семінарських занять питань тем;
- групова робота при вирішенні конкретних завдань;
- індивідуальні доповіді на заздалегідь узгоджену з викладачем тему/ аналіз
- конкретної наукової статті (статей), монографії, судової практики.

·методи письмового контролю:

- вирішення тестових завдань,
- написання контрольних робіт, есе у межах запропонованих тем тощо;

2) **інноваційні методи:** портфоліо, презентації, кейс-вимірювачі, есе тощо;

3) **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, проходити тестування онлайн, peer review тощо.

5. Самостійна робота, показники академічної активності та

додаткових освітніх досягнень здобувачів полягає у:

- відвідування лекцій та практичних/семінарських занять з конституційного права України, вибіркового навчальних дисциплін для здобувачів;

- обов'язкове ведення конспектів лекцій;

- виконання домашніх завдань;

- доопрацювання матеріалів лекцій;

- робота в інформаційних мережах;

- есе за вузькоспеціальною проблематикою;

- створення порт фоліо навчального курсу та його презентація;

- розробка кейсів;

- підготовка колекцій документів, матеріалів тощо;

- підготовка тематичних презентацій;

- підготовка та публікація наукових статей, тез тощо;

- публічні виступи на наукових гуртках з конституційного права України;

- здобутки, що підтверджені документально (грамоти, дипломи тощо).

6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів

1. Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44; № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68; № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142; № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143; № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532; № 2680- VIII від 07.02.2019, ВВР, 2019, № 9, ст.5; № 27-IX від 03.09.2019, ВВР, № 38, ст. 160).

Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи: Зб. міжнар. док. – К.: Наук. думка, 1992. – 200 с.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи: Зб. міжнар. док. – К.: Наук. думка, 1992. – 200 с.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи: Зб. міжнар. док. – К.: Наук. думка, 1992. – 200 с.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13. – С. 270-302.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 35, ст.376.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23. 02. 2006 № 3477-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2006, № 30, ст. 260.

Про міжнародні договори України: Закон України від 29. 06. 2004 № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 50, ст.54

2. Підручники, навчальні посібники, монографії, статті тощо (Модуль

1):

Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніслпвський та ін.; за заг. ред.. Т. М. Слінько. – Харків : Право, 2020. – 592 с.

Головатий С. П. Про людські права. Лекції. / С. П. Головатий. – Київ : Дух і Літера, 2016. – 760 с.

Дворкін Р. Серйозний погляд на права / Р. Дворкін. – К. : Основи, 2000. – 519 с.

Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики / Л. І. Летнянчин. – Х.: Вапнярчук Н.М., 2006. – 255 с.

Моткова О. Право на життя у рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини / О. Моткова // Вісник Конституційного Суду України. – 2015. – № 1. – С. 49-59.

Нестеренко О. Інформація в Україні: право на доступ / О. Нестеренко. – Х.: Акта, 2012. – 306 с.

Полховська І. К. Конституційний принцип рівності людини і громадянина в Україні: Монографія. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 200 с.

Рабінович С. Принцип рівності прав людини у практиці Конституційного Суду України: проблеми методики застосування / С. Рабінович, О. Панкевич // Вісник Конституційного Суду України. – 2015. – № 5. – С. 97-111.

Разметаєва Ю.С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: монографія / Ю.С. Разметаєва. – Х.: «Финарт». – 192 с.

Речицький В. В. Конституційне АБВ. / В. В. Речицький. – Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини»», 2016. – 408 с.

Речицький В. В. Неформальний конституціоналізм / В. В. Речицький. – Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини»», 2018. – 356 с.

Серьогін В.О. Право на недоторканність приватного життя (прайвесі) у конституційно-правовій теорії та практиці: Монографія / В.О. Серьогін. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. – 608 с.

Слінько Т. М. Конституційно-правові гарантії свободи слова / Т. М. Слінько // Наше право. – 2014. – № 9. – С. 11–16.

Тодыка Ю. Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. - К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. - 368 с.

Ткаченко Є. В. Щодо деяких проблем реалізації права на свободу віросповідання в Україні. Є. В. Ткаченко Теорія і практика правознавства : електронне видання. 2015. Вип. 2 (8). URL: <http:// nauka.jur-academy.kharkov.ua>

Чуб О. О. Конституційне право громадян України на участь в управлінні державними справами / О. О. Чуб. – Х.: Одиссей, 2005. – 232 с.

Шевчук С. Судовий захист прав людини: практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції / С. Шевчук. – К. : Реферат, 2006. – 848 с.

Модуль 2:

Барабаш Ю. Г. Беззахисні права чи необґрунтовані сподівання? [Електронний ресурс] / Ю. Г. Барабаш // "Голос України". – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.golos.com.ua/article/268300>.

Берестова І.Е. Теоретичні засади захисту публічних інтересів у цивільному судочинстві та конституційному провадженні. – Київ : ФОП Маслаков, 2018. – 496 с.

Берченко Г. В., Ткаченко Є. В. Право на звернення з індивідуальною конституційною скаргою в Україні: теоретико-практичні аспекти // Право України. – 2018. - № 12. - С. 92-113.

Головін А. С. Захист прав і свобод людини і громадяни при здійсненні правосуддя в рішеннях Конституційного Суду України / А. С. Головін. – К.: Логос, 2011. – 307 с.

Гультай М. Норми міжнародного права у практиці Конституційного Суду України / М. Гультай, Н. Кияниця // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 6. – С. 81-89.

Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: Монографія / М. М. Гультай. – Х.: Право, 2013. – 424 с.

Гультай М.М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного права. Курс лекцій. - Київ: «Центр учбової літератури», 2019. - 270 с.

Дашковська О. До питання про правові інститути забезпечення прав і свобод людини і громадянина / О. Дашковська // Вісник Академії правових

наук України. 2010 р. – №3 (62): 3б. наук. пр. / Акад. прав. наук України. – Х.: Право, 2010. – С. 44-49

Заворотченко Т. С. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні / Т. С. Заворотченко // Право України. – 2002. – № 5. – С. 110-116.

Кампо В. Європейська конвенція 1950 року та проблеми захисту прав громадян у діяльності Конституційного Суду України / В. Кампо // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 4-5. – С. 104-113.

Конституційна скарга у системі захисту прав людини в Україні // Право України. – 2018. - № 12 (Тематичний випуск).

Летнянчин Л. І. Проблеми конституціоналізації індивідуальної конституційної скарги в Україні // Право України. – 2018. - № 12. - С. 55-76.

Летнянчин Л. І. Пряма дія Конституції України в теорії і практиці вітчизняного конституційного будівництва / Л. І. Летнянчин // Зб. наук. статей та тез наук. повід. за матеріалами міжнар. наук.-практ. кофн. 23 листопада 2012 р.: у 2 ч. – Ч. 1. – Х.: Точка, 2012. – С. 93-99.

Пархоменко Н. М. Роль громадянського суспільства у захисті прав і свобод людини та громадянина / Н. М. Пархоменко // Право України. – 2014. – № 4. – С. 116-125

Проблеми та перспективи запровадження індивідуальної конституційної скарги в Україні: Монографія / О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова. – К.: Атіка – И, 2010. – 108 с.

Речицкий В. Социальное или социалистическое государство Украина? Режим доступу до ресурсу: <http://khpg.org.ua/index.php?id=1463476414>

Селіванов А. О. Права і свободи громадян під захистом Конституційного суду України : правові позиції сучасної доктрини конституційного правосуддя / А.О. Селіванов; Акад. прав. наук України. – К. : Логос, 2005. – 104 с.

Серьогіна С. Г. Використання практики Європейського суду з прав людини як перспективний напрям оптимізації конституційного судочинства в Україні / С. Г. Серьогіна // Вісн. Конституц. Суду України. – 2005. – № 6. – С. 41–46.

Слінько Т. М. Міжнародно-правові гарантії реалізації права людини і громадянина на інформацію / Т. М. Слінько // Наше право. – 2013. – № 12. – С. 142–148.

Слінько Т.М. Конституційний Суд України у механізмі забезпечення балансу цінностей свободи слова і національної безпеки. Міжнародна науково-

практична конференція «Права людини і національна безпека: роль органу конституційної юрисдикції», 27 червня 2019 р. м. Київ. Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. 376 с., С. 299-303 .

Слінько Т. М. Практика Європейського суду з прав людини як джерело інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України / Т. М. Слінько // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 596-601.

Теорія і практика конституціоналізації галузевого законодавства України / наук. ред. Ю.С. Шемшученко, відп. ред. Н.М. Пархоменко. – К.: Юридична думка, 2013. – 308 с.

Тодыка Ю. Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. – К.: Ін Юре, 2004. – 368 с.

Ткаченко Є. В. Право на звернення з індивідуальною конституційною скаргою (у співавторстві). Право України. 2018. № 12. С. 92-114.

Федоренко В.Л. Конституційні права та свободи людини в Україні й ефективність їх гарантування // Питання теорії конституційного права і модернізації Конституції України: Зб. наук. праць / В.Л. Федоренко; за ред. і з передмов. академ. О.В. Скрипнюка. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 190 с.

Христова Г. О. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини: сучасні виклики: монографія. – Харків: Право, 2018. – 680 с.

Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції. – К.: Український центр Правничих студій, 2001. – 302 с.

Шевчук С. Узгодженість практики Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України / С. Шевчук // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 4-5. – С. 122-130.

Tatiana Slinko, Olena Uvarova. Freedom of Expression in Ukraine: (Non) sustainable Constitutional Tradition. Tallinn University of Technology (ISSN 2228-0588), Baltic Journal of European Studies, Vol.9, №3 (28), Autumn 2019. Pages: 25-42

Iurii H. Barabash, Oleksandr V. Serdiuk, Volodymyr M. Steshenko. Ukraine in European Human Rights Regime: Breaking Path Dependence from Russia. The EU in the 21st Century Challenges and Opportunities for the European Integration Process. Political Science and International Relations : European Union Politics. Publisher Name Springer, Cham. 1st ed. 2020, X, 317 p. P. 247-270

